

I.С. Польова

*Херсонський державний університет
факультету біології, географії і екології*

polevayaira95@gmail.com

СУЧАСНИЙ СТАН ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ НОВОТРОЇЦЬКОГО РАЙОНУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ АНТРОПОГЕННОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ

Новотроїцький район розташований в межах Присивашської частини Причорноморської низовини, в його межах панують темно-каштанові залишково, слабо- й середньо солонцюваті у комплексі з солонцями на лесових відкладеннях. Панування відповідних ґрунтів зумовлено літологічною будовою, кліматичними умовами та особливостями геологічної історії Азовського моря.

Актуальність дослідження ґрунтового покриву Новотроїцького району зумовлена тим, що в межах району антропогенна діяльність істотно впливає на характер ґрунтоутворюючих процесів. Саме внаслідок відповідної діяльності відбувається вторинне засолення ґрунтів, вітрова ерозія, зменшення вмісту гумусу, а це у свою чергу призводить до деградації ґрунтового покриву. В умовах сучасних кліматичних змін, які також впливають на ґрунтоутворення, саме постійний моніторинг ґрунтового покриву дозволить провести оптимізацію його використання.

В межах Новотроїцького району поширені Присивашські рівнини з близьким (3-5 м) заляганням підґрунтових вод та із широким поширенням подових знижень з аналогічною гідрогеологією. В межах цих форм рельєфу поширені лучно-каштанові солонцюваті ґрунти у комплексі з солонцями лучно-каштановими. Відповідні ґрунти поширені вузькою смугою в межах всього Присивашсько-Причорноморського регіону [3].

Досліджувана територія характеризується значними масштабами антропогенного перетворення. В результаті залучення солонцюватих ґрунтів до

ріллі, морфологічна будова їх профілю набуває певних змін. В солонцях утворюється орний шар, що складається з гумусово-елювіального, елювіального і частково ілювіального горизонтів. При цьому потужність самого ілювіального горизонту зменшується на 5-10 см. Щорічне розорювання призводить до посиленої взаємодії ґрунтів з атмосферою, поширюється вітрова та водна ерозія ґрунтів. Безпосереднім наслідком розорювання є трансформація механічного складу ґрунту [1,2].

Також однією із основних причин трансформації ґрунтового покриву досліджуваної території є зрошення - підведення води на поля, що відчувають нестачу вологи, і збільшення її запасів у шарі ґрунту. Меліорація земель належить до найбільш важливих засобів підвищення сільськогосподарського виробництва, послаблення його залежності від несприятливих природно-кліматичних умов [4,6]. Інтенсивний розвиток зрошувальних меліорацій викликає не тільки позитивні, але і негативні зміни природних умов, що проявляються в підвищенні рівнів ґрунтових вод, підтопленні територій, вторинному засоленні, осолонцюванні земель, погіршенні фізико-механічних і водно-фізичних властивостей ґрунтів та ін. Серед найбільш поширених негативних наслідків зрошення (антропогенно спровокованих), що спричиняють деградаційні процеси у ґрунтах є підняття рівня підґрунтових вод і пов'язані з цим розвиток процесів підтоплення та вторинно-іригаційного засолення .

Також в дослідженнях останнього часу все більше уваги приділяється виявленню впливу розорювання і сільськогосподарського використання ґрунтів на вміст і якісний склад органічної речовини. При цьому йдеться як про зменшення запасів органічної речовини, так і про її накопичення. Меліоративна оранка призводить до істотних змін організації гумусового профілю та вмісту гумусу солонцевих ґрунтів. При проведенні такого обробітку верхня гумусована частина ґрунтового профілю переміщується на деяку глибину, тому в перші роки після його проведення відмічається зниження вмісту гумусу в

орному шарі на 15-20 %, тоді як в більш глибоких шарах (30-60 см) відбувається збагачення органічною речовиною на 40-80 % [5].

Для визначення сучасного стану ґрунтового покриву нами було проведено ряд досліджень емпіричного та розрахункового характеру, для чого використовувались статистичні дані Новотроїцького райуправління водогосподарства та зрошувальних систем, проведено спостереження кліматичних умов регіону, визначення морфометрії території дослідження та аналіз ґрунтового покриву за зрошувальними та незрошувальними розораними та нерозораними ділянками [7].

Дані дослідження проводилися впродовж двох років та дали змогу дійти певних висновків щодо антропогенного фактору як самостійної одиниці впливу на трансформацію ґрунтового покриву, визначити кількісні характеристики змін у ґрунтовому покриві району, шляхом співставлення даних, отриманих в результаті емпіричних досліджень та статистичних даних.

Отже, на підставі проведеного нами аналіз сучасного стану ґрунтового покриву Новотроїцького району ми дійшли наступних висновків:

- зменшення кількості опадів в регіоні призводить до уповільнення ґрунтоутворюючих процесів, за таких умов будь-який вид антропогенної діяльності, будь-то механічна обробка або меліорація, надзвичайно потужно впливають на відповідні процеси;
- в результаті залучення до орних земель солонцевих та темно-каштанових ґрунтів, істотно змінилася їх морфологічна будова та кількісна характеристика гумусового шару;
- інтенсивний розвиток зрошувальної меліорації викликає не тільки позитивні, але і негативні зміни природних умов, які проявляються в підвищенні рівнів підземних вод, підтопленню територій, вторинному засоленні, осолонцюванні земель, погіршенні фізико-механічних і водно-фізичних властивостей ґрунтів та ін.

Список використаних джерел:

1. Балюк С.А. Використання солонцевих ґрунтів України / С.А Балюк, Г.В. Новікова, Н.Ю. Гаврилович // Вісник аграрної науки. – 2001. – № 10. – С. 12-15.
2. Балюк С.А. Сучасна еволюція зрошуваних ґрунтів: екологічні проблеми та шляхи їх вирішення / С.А.Балюк, В.Я.Ладних, Н.Ю.Гаврилович, О.А.Носоненко, М.А.Захарова, Л.І.Мошник, А.А.Лісняк, О.М.Дрозд // Вісник аграрної науки. Спец. Вип. – 2006.– №4 – С.60-63
3. Геологія з основами мінералогії: навч. посібник / [Д.Г. Тихоненко, В.В. Дегтярьов, М.А. Щуковський та ін.]; за ред. Д.Г. Тихоненко. – Харків, 2002. – 297 с.
4. Давидов О.В. Антропоетворені ґрунти солонцевих комплексів Новотроїцького району: генезис, еволюція та сучасний стан / О.В. Давидов, І.С. Польова // Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. Зб. наук. праць / [За ред. І.О. Пилипенка, Д.С. Мальчикової].2016 – Вип. 8. – Херсон: ПП. Вишемирський В.С. – С.19-23.
5. Ермолаєв М.М. Трансформація родючості солонцевих ґрунтів Лісостепу України під впливом меліорацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. с.-г. наук за спеціальністю 06.01.03 «Агроґрунтознавство і агрофізика»/ М.М.Єрмолаєв. – Київ,2002. – 39с.
6. «Звіт відділу водозабезпечення Новотроїцького району» за період 2012-2014 р.р.
7. Сімченко С.В. Вплив природних та антропогенних факторів на трансформацію ґрунтового покриву північного Присивашся / В.С. Сімченко , І.С. Польова // Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. Зб. Наук. Праць/[За ред. І.О. Пилипенка, Д.С. Мальчикової]. Вип. 7. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2015. - С. 93-97